

держави враховують кількість іноземних студентів, які вчаться в цій країні.

Якість навчання забезпечується певною мірою необхідною системою оцінювання знань. Отже, створення у ВНЗ України такої системи оцінювання знань, яка гарантує їх якість та надійність, а також відповідає європейським та світовим стандартам, є негайною потребою часу. З іншого боку, виховання у студентів необхідної культури складання тесту та сприйняття його як одного з важелів покращення їх освіти вважається необхідною умовою сучасної системи навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Alderson, J.C., C. Chapman and D. Wall (1995). Language Test Construction and Evaluation. Cambridge: Cambridge University Press. стор.12
2. McNamara, T. (2000). Language Testing. Oxford: Oxford University Press. Ст.6

ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ ПРО МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Черкашин С.В,

Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого

В історії викладання іноземної мови, у тому числі й німецької, застосовувалися найрізноманітніші методик. Основною причиною появи одних методик, зникнення інших, їхнього взаємовиключення або ж взаємодоповнення є поширення знань і розвитку наукових ідей, певних суспільно-політичних процесів. Ціль, що переслідують розробка й застосування нових методик викладання, полягає в пошуку такої форми організації навчального процесу, що на даному етапі суспільного розвитку вважається найбільш адекватною йому.

На питання про адекватність не можна дати всеосяжної відповіді без короткого опису різних методик викладання, актуальних для певних етапів розвитку суспільства й педагогічної думки. Кожна з них підлягає критичному аналізу й переосмисленню, що дозволить визначити ступінь їхньої

відповідності потребам суспільства у вивченні іноземних мов на сучасному етапі суспільно-політичного й науково-технічного розвитку. Такий аналіз потребує отримання відповіді на цілий ряд питань, наприклад, про роль слухача як об'єкта і суб'єкта навчального процесу, переліку вмінь, навичок і здатностей, що розвиваються за допомогою певних методів. Такий список питань може бути досить великим.

Критикуючи кожний з відомих і поширених методів, необхідно виходити з мети, яку вони переслідують, тобто визначити перелік навичок і вмінь, на розвиток яких вони спрямовані. У сучасній концепції методики йдеться про необхідність формування у слухачів 4 базових мовленнєвих навичок: читання, листа, аудіювання й говоріння. Зрозуміло, що вивчення історії становлення методики викладання іноземних мов може бути виконане з врахуванням того, яку значимість мали окремі навички й рівні володіння мовою на певному етапі суспільного розвитку.

Розуміння необхідності комплексного застосування базових навичок не завжди знаходило висвітлення у виборі відомих методів. Підтвердженням цьому служить граматики-перекладний метод. Він є класичним методом навчання класичним мовам. У ньому відбиті категорії, які використовувалися на заняттях з латинської і давньогрецької мов й були автоматично перенесені в сферу навчання німецькій мові зокрема. Ще сьогодні в граматиках німецької мови використовуються численні латинські терміни, які є результатом ототожнення структур класичних і нових мов.

Суть граматики-перекладного методу полягає в тому, що граматична система правил іноземної мови підлягає вивченню напам'ять і (притім у повному обсязі) уже на початковому етапі вивчення мови, інакше та чи інша мовна система не стає доступною для учнів. Система правил розучується за допомогою прикладів, які не пов'язані один з одним у межах певного контексту, хоча й утворюють базу для відповідних вправ, покликаних пояснювати застосування й особливості функціонування певних граматичних явищ. Використання в процесі навчання автентичних текстів передбачається тільки

після тривалого в часі й детального засвоєння граматичного матеріалу. Якщо ж і відбувається звертання до автентичних текстів, то тільки до тих, які є високомистецькими зразками свого жанру. Ціль заняття з іноземної мови полягає в прилученні учнів до культурного багатства іншого народу, у їхньому духовному збагаченні за допомогою використання граматико-перекладного методу. Такі прогресивні гуманістичні освітні концепції освіти й самоосвіти на жаль не припускають контакту із носіями мови, що і є їхнім істотним недоліком. Використання граматико-перекладного методу призводить до зосередження тільки на двох з чотирьох базових мовленнєвих навичок, а саме на читанні й писанні. Перекладні справи практикуються тільки з метою забезпечення доступу до друкованих видань іноземною мовою.

Той факт, що граматико-перекладний метод навчає тільки комунікації з папером і повністю зневажає комунікацією з людьми, викликав в 19-ом столітті значний опір з боку практикуючих філологів. Ця форма навчання дозволяє учням вільно читати й розуміти оригінальні тексти, але позбавляє їх вміння спілкуватися в побуті.

Сучасний процес навчання, спрямований головним чином на формування вміння бути зрозумілим і на розвиток не стільки рецептивних навичок і вмінь, скільки репродуктивних і продуктивних. Оволодіння мовою не виключає з кола учнів тих осіб, які в більшій мірі мають схильність не до логічної, а до емоційної переробки мовного матеріалу.

Вся критика, висловлена на адресу граматико-перекладного методу навчання іноземній мові, як і будь-якого іншого, повинна бути збалансованою. Усвідомлене засвоєння знань у рамках граматико-перекладного методу абсолютно прийнятно для "дорослої аудиторії", а детальне роз'яснення граматичних правил викладачем служить каталізатором самостійного висування гіпотез про побудову структур іноземної мови.

Наступним не менш розповсюдженим методом є прямий (безпосередній або реформаторський) метод, який обходиться без тотального й детального вивчення граматичних правил і розрахований на навчання іноземній мові

індуктивним способом, тобто через презентацію мовного матеріалу на основі повного занурення в іноземну мову. Прямий метод уникає прилучення до високої культури шляхом опрацювання літературних творів та експлікації правил і виключень відповідної іноземної мови. Основна увага приділяється роботі з автентичним мовним матеріалом і його використанню в усній комунікації на основі принципів наочності й повного занурення в іноземну мову, а також розвитку "мовної інтуїції" у слухачів.

Фокусування уваги на усному аспекті у вивченні іноземних мов пояснюється соціально-історичними факторами й, насамперед, індустріалізацією, що відбувалася в країнах Заходу в 19-м столітті. Відкрилася можливість швидких переїздів між країнами й континентами, швидкого встановлення ділових контактів із широким використанням знань іноземних мов. Критика на адресу прямого методу навчання іноземним мовам зводиться до того, що він припускає падіння в іншу крайність: прямий метод зводиться до розвитку навичок аудіювання й говоріння, поза увагою залишаються інші два базових мовленнєвих уміння – читання і писання.

Безпосереднім спадкоємцем традицій прямого методу став аудіолінгвальний та аудіовізуальний методи. Основні принципи обох методів ідентичні: мова підлягає індуктивному вивченню в рамках аудіолінгвального методу. Основною базою занять з іноземної мови повинен бути автентичний мовний матеріал, який натреноується через говоріння й аудіювання. Аудіолінгвальний метод стає аудіовізуальним у випадку інтеграції в заняття візуального елемента.

Обидва методи відрізняються від прямого методу імплантацією наукових знань і методів 20-ого сторіччя, що викликала зміни у самій лінгвістичній концепції. Структуралізм у лінгвістиці зробив постулат про дослідження усного мовлення (*parole*) генеральною лінією лінгвістики.

Співвіднесеність із ідеями структуралізму й біхевіоризму сприяло появі характерної форми вправ у рамках описуваного аудіолінгвального/аудіовізуального методу, а саме: *pattern drills*. Структура цих

вправ не надає учнем свободи дій, не припускає творчого використання засвоєного ними мовного матеріалу. Учень повинен безперервно повторювати стереотипні структури з метою їхнього інтенсивного проникнення й подальшого закріплення в його глибинній пам'яті у відшліфованому вигляді. Між реченнями, які використовуються у типових вправах, відсутній будь-який контекстуальний зв'язок; прості мовні структури здатні глибоко проникати у пам'ять слухача після багаторазового відтворення, у тому числі завдяки побудові системи вправ для вироблення рефлексу (реакції на роздратування) за зразком "стіл" = "table". Така концепція, яка зорієнтована на формування й розвиток навичок говоріння й аудіювання, спрямована на оволодіння учнями специфічними поведінковими реакціями. У її межах система вправ pattern drill є цілком доречною.

Недоліком цих споріднених методів є їхня обмеженість розвитком тільки двох із чотирьох базових мовленнєвих навичок. Акцент ставиться на засвоєнні учнями особливостей розмовного мовлення, що й відрізняє граматико-перекладний метод від аудіолінгвального та аудіовізуального методів. Їхня перевага полягає у дуже солідній мовленнєвій практиці та переважно продуктивно придбаних знаннях, хоча доля репродуктивно придбаного знання складає теж суттєву частку.

Спроба об'єднати всі наявні методи в одному знайшла відбиток у т.з. «посередницькому» методі. Із граматико-перекладного методу була запозичена, насамперед, концепція духовного розвитку учнів, котра припускає не тільки використання класичних методів і прийомів навчання, але й більш сучасних (прямого, аудіовізуального, аудіолінгвального методів та інших). Посередницький метод залишається вірний принципу повного занурення в досліджувану мову, однак не заперечує використання рідної мови в більш складних ситуаціях навчання, наприклад, при поясненні граматичних правил, абстрактного ходу думки або у випадку семантизації складних лексичних одиниць. Крім того, не виключається використання перекладних вправ, хоча й у розумних межах.

Виникнення посередницького методу датується 50-мі роками у зв'язку зі значним припливом у Німеччину іноземних робітників. Граматико-перекладний метод, який домінував у німецькій методиці навчання іноземним мовам, був не прийнятний через гетерогенність груп учнів (різний освітній рівень, вік, різне громадянство тощо). Крім того, навчання німецької мови повинно було задовольнити їхню основну потребу в повсякденній комунікації з носіями мови в країні перебування. Це призвело до використання на заняттях не тільки літературної німецької мови, але й її «розмовного» варіанту. Схема використовуваних вправ ще сильно опиралася на граматико-перекладний метод з типовим розучуванням граматичних структур і лексики поза контекстом, виконанням вправ без можливості застосування творчого підходу до пропонованого матеріалу, оскільки жорсткий растр вправ не надавав учням свободи дій для самостійного вираження думок.

Комунікативний метод, що прийшов на зміну посередницькому, не передбачає використання іноземної мови як засобу духовного або розумового розвитку, а розглядає його винятково як засіб комунікації. У главу кута поставлене не використання жорстких за своєю структурою шаблонних вправ, а активізація самостійної комунікації учнів. Головна риса цього методу – орієнтація на потреби учня, тобто гнучкість, використання не далеких від життя ситуацій спілкування, а активне залучення учнів до навчального процесу, сприяння самостійному вибору навчального матеріалу з урахуванням специфічних для певної групи учнів особистісних факторів (вік, стать, соціокультурна орієнтація, наявність попередніх знань, досвіду тощо).

Лінгвістична дисципліна прагмалінгвістика створила благодатний ґрунт для цієї дидактичної концепції, що інтерпретує мовлення саме як форму дії, яка за певних умов може досягати своєї мети чи ні – втім як і висловлення мовця на заняттях з іноземної мови. Успішність комунікації в той же час не залежить від дотримання граматичних правил комунікантами, а досягається через розуміння мовленнєвої дії кожним із партнерів. Граматика повинна забезпечити не продукування граматично абсолютно правильного речення, а успішність

комунікації. Комунікативний метод відкидає ідеї біхевіоризму й вимогу прогресії в засвоєнні мовного матеріалу: тексти для читання/розуміння або слухання/розуміння вимагають від учнів не детального перекладу, а загального розуміння їхнього змісту. Сама прогресія в комунікативній дидактиці має циклічний характер: мовні засоби вираження вживаються повторно зі зростанням ступеня складності відтворених структур. Граматика підрозділяється в межах цієї концепції на граматику розуміння й граматику повідомлення. Цей підхід вважає закономірним, що кожна людина в стані зрозуміти більше мовних структур, чим створити і застосувати їх самостійно. Головна риса цього методу – гнучкість, тобто врахування потреб учня.

Необхідно визнати, що немає абсолютно бездоганих методик викладання. Об'єктивне відношення до них не дозволяє дати однозначну відповідь на питання про те, які з них кращі і які необхідно відкинути як помилкові, не ефективні або застарілі, оскільки їхнє використання багато в чому залежить від суспільних і історичних умов, а також конкретних потреб тих осіб, які вивчають іноземну мову. "Старі" або "застарілі" методики необхідно сприймати конкретно історично, без упереджень та перебільшень їхніх недоліків. Нові, т.зв. "прогресивні" методики також не є панацеєю від усіх "хвороб". Досвід використання нових і старих методик необхідно узагальнювати з метою вдосконалювання методів навчання і їхнього подальшого пристосування до нових суспільно-історичних умов.

РЕАЛІЗАЦІЯ НОВИХ ПІДХОДІВ ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

*Сімонок В.П.
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

Процеси глобалізації та інтеграції в Європейській та світовій спільноті, участь українських фахівців у міжнародних проектах вимагають реалізувати такі аспекти професійної діяльності, які передбачають володіння іноземною